

Architektura drewniana śląska, czy wszystko o niej wiemy.

 Historia

 szkoła
podstawowa, kl. 4

 1–2 jednostki lekcyjne

 Autorki:
Sylvia Kurcab, Ewa Caban

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna.

- ▶ Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości
- ▶ Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok.
- ▶ Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi
- ▶ Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo- skutkowych
- ▶ Dostrzeganie zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym

II. Analiza i interpretacja historyczna.

- ▶ Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.
- ▶ Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach
- ▶ Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej
- ▶ Objaśnianie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych
- ▶ Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności

III. Tworzenie narracji historycznej.

- ▶ Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych
- ▶ Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia
- ▶ Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych
- ▶ Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Klasa IV

I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń:

- ▶ zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich
- ▶ poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje

II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń:

- ▶ wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami

III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń:

- ▶ wyjaśnia, na czym polega praca historyka
- ▶ wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi
- ▶ rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych
- ▶ odróżnia historię od dziejów legendarnych

CEL OGÓLNY

Rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu i jej związku z kulturą narodową.

CELE OPERACYJNE LEKCJI

Po lekcji uczeń:

- ▶ wyjaśnia znaczenie terminów dziedzictwo narodowe, zabytek, architektura drewniana
- ▶ zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje
- ▶ porównuje sposób zdobywania wiedzy przez historyka i archeologa
- ▶ podaje przykłady różnego rodzaju źródeł historycznych
- ▶ ma świadomość wartości materialnych świadectw historii dla współczesnego świata
- ▶ sprawnie korzysta z różnych źródeł informacji
- ▶ stosuje różne środki językowe dla osiągnięcia zamierzonego celu
- ▶ świadomie wykorzystuje informacje zdobyte podczas lekcji i wyszukane w Internecie
- ▶ sprawnie redaguje tekst o tematyce historycznej
- ▶ posługuje się nowoczesnymi technologiami
- ▶ umie zaplanować swoje działania i współpracować z innymi członkami zespołu

METODY NAUCZANIA

Miniwykład, wywiad, burza mózgów, kodowanie, praca w grupach, działania praktyczne.

FORMY PRACY

Indywidualna, zespołowa

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Rzutnik multimedialny, Internet, duże arkusze papieru, flamastry

materiały pomocnicze:

- ▶ materiał pomocniczy nr 1 – prezentacja multimedialna: „Szlak architektury drewnianej na terenie województwa śląskiego”
- ▶ materiał pomocniczy nr 2 – materiał pomocniczy do prezentacji
- ▶ materiał pomocniczy nr 3 – zestawy kart do druku (wydrukuj plansze i wytnij zdjęcie w formie puzzli)
- ▶ materiał pomocniczy nr 4 – plansza (wydrukuj dla każdego zdjęcia)
- ▶ materiał pomocniczy nr 5 – karty odpowiedzi
- ▶ materiał pomocniczy nr 6 – USTAWA z dnia 23 lipca 2003 r.o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Rozdział I Przepisy ogólne, Rozdział 2 Formy i sposób ochrony zabytków

Internet

- ▶ <https://zabytek.pl/pl/kolekcje/koscioly-drewniane-na-gornym-slasku>
- ▶ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20031621568/T/D20031568L.pdf>
- ▶ <https://sad.slaskie.travel>
- ▶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_Wszystkich_%C5%9Awi%C4%99tych_w_Sierotach
- ▶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_%C5%9Bw._Marcina_w_%C4%86wiklicach
- ▶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_Wszystkich_%C5%9Awi%C4%99tych_w_%C5%84ziskach
- ▶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_Wniebowzi%C4%99cia_Naj%C5%9Bwi%C4%99tszej_Maryi_Panny_w_Gliwicach

PRZEBIEG LEKCJI

- ▶ Nauczyciel wyjaśnia, jaki będzie przebieg i cel zajęć. Czynności organizacyjno- porządkowe.
- ▶ Nauczyciel rozpoczyna lekcję od cytatu:
„Istota edukacji regionalnej jest powrót do domu, do źródeł życia każdego człowieka, do źródeł jego etyki i jego języka, a więc do źródeł kultury domowej, lokalnej, regionalnej, narodowej i ogólnoludzkiej”.
Kazimierz Kossak- Głowczewski
Jakie refleksje nasuwają wam się po przeczytaniu cytatu Kazimierza Kossak- Głowczewskiego, specjalisty w zakresie edukacji wielo- i międzykulturowej oraz regionalnej.
- ▶ Korzystając z prezentacji (materiał pomocniczy nr 1 – prezentacja multimedialna: „Szlak architektury drewnianej na terenie województwa śląskiego”), nauczyciel omawia zagadnienia dotyczące architektury drewnianej /miniwykład osoby prowadzącej, (materiał pomocniczy do prezentacji nr 2). miniwykład osoby prowadzącej: służy krótkiemu zaprezentowaniu zagadnienia przez osobę prowadzącą. Skorzystaj z materiałów dodatkowych i wiedzy w pigułce, żeby przygotować się do prezentacji. Postaraj się mówić w sposób umożliwiający sporządzenie notatek i sygnalizować (np. zapisując hasła na tablicy), które kwestie warte są szczególnej uwagi uczestników i uczestniczek zajęć i mogą lub powinny zostać zanotowane.
- ▶ Polecenia do prezentacji:
Narysuj na kartce rzut kościoła, zaznacz wymienione elementy na planie.
Slajd nr 5
„Kościół te zwykle zakładano na prostych, poziomych rzutach przestrzennych, składających się z prezbiterium i nawy. Plan często był uzupełniany licznymi przybudówkami: zakrystią, kruchtą oraz kaplicami. Przy zachodniej części nawy, nie łącząc się konstrukcyjnie z kościołem, zazwyczaj znajdowała się zwężająca się ku górze wieża – dzwonnica na ogół na planie kwadratu.”
oprac. Sabina Rotowska, OT NID w Katowicach
<https://zabytek.pl/pl/kolekcje/koscioly-drewniane-na-gornym-slasku>

- ▶ Nauczyciel wykorzystując materiał pomocniczy nr 6 – USTAWA z dnia 23 lipca 2003 r.o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Rozdział I Przepisy ogólne, Rozdział 2 Formy i sposób ochrony zabytków, zapoznaje uczniów z dokumentem, wyjaśnia podstawowe pojęcia:

zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;

zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;

zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;

prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;

roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku; 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;12)

historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

historyczny zespół budowlany – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

- ▶ Nauczyciel prosi uczniów o dobranie się w pary. Każdy wciela się w jedną z dwóch ról: dziennikarza lub osoby udzielającej wywiadu. Wywiad prowadzony przez uczniów – dotyczy tematu: „Dlaczego należy chronić zabytki?”
- ▶ wywiad²: uczestniczki i uczestnicy eksplorują zagadnienie poprzez aktywne uczestnictwo. Każdy wciela się w jedną z dwóch ról: dziennikarza lub osoby udzielającej wywiadu. Zachęć dziennikarzy do zastanowienia się jakie pytania zadadzą, a osoby udzielające wywiadów do przemyślenia swojego zdania na dany temat. Poproś dziennikarzy o robienie notatek w trakcie wywiadu. Na koniec ćwiczenia pamiętaj o zapytanie o wrażenia zarówno dziennikarzy, jak i osoby udzielające wywiadów.

We wnioskach oczekujemy stwierdzenia:

– są świadectwem naszej przeszłości,

² Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska. Udostępniono na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0. Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/tekst/metody/>.

- są naszym dziedzictwem kulturowym,
- pozwalają nam poznać jak ludzie dawniej żyli,
- są przyczynkiem do dalszych badań nad przeszłością (stad ważne zachowanie autentyczności obiektu i jego elementów).
- ▶ Uczniowie wysłuchali miniwykładu nauczyciela na temat: „Szlaku architektury drewnianej na terenie województwa śląskiego.”
- ▶ Poznali zabytki:
 - kościół pw. Wszystkich Świętych w Sierotach, (wieżba dachu nad prezbiterium datowana na 1427, ściany nawy datowane na 1457 r.)
 - kościół pw. św. Marcina w Ćwiklicach (1466 r.)
 - kościół pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach (1467 r.)
 - kościół Wniebowzięcia NMP w Gliwicach (1493?)
 - kościół pw. św. Michała Archanioła w Księżym Lesie (1498 r.)
 - kościół pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela w Poniszowicach (1499 r.)
- ▶ Zadaniem uczniów jest zakodowanie³ obiektu architektury drewnianej. Praca będzie zespołowa. W tym celu nauczyciel dzieli klasę na zespół: grupy kodujących np. 5 osób i rozszyfrujących np. 5 osób (lub więcej zespołów). Grupa kodująca wykorzystując karty (materiał pomocniczy nr 3) i plansze (materiał pomocniczy nr 4) kodują fragmenty ilustracji na planszy oraz zapisują szyfr. Po zapisaniu szyfru w dowolnej kolejności np. 1B, 6D, 3A, zapraszają do stołu rozszyfrujących do ułożenia ilustracji. Po zamieszczeniu wszystkich elementów na planszy, rozszyfrujący muszą podać nazwę zabytku i lokalizację obiektu, oraz datę powstania. np.: kościół pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach (1467 r.), materiał pomocniczy nr 5 – karty odpowiedzi.
- ▶ Praca w grupach⁴: służy rozwiązaniu zadania lub szczegółowemu omówieniu problemu w sprawniejszy i efektywniejszy sposób. Osoba prowadząca powinna zadbać o to, aby wszystkie osoby w danej grupie równie intensywnie pracowały oraz poświęcić chwilę czasu na indywidualne konsultacje z każdym z zespołów – sugerując rozwiązania lub zadając inspirujące pytania. Jeśli praca w grupie ma zostać zaprezentowana na forum, osoba prowadząca nie powinna zmuszać uczestników i uczestniczek do wystąpień, a raczej skłonić grupę do samodzielnego wyłonienia osoby reprezentującej. Prosty sposób podziału grupy na kilka mniejszych, jest odliczanie. Jeśli pracowaliście w grupach np. 6-osobowych, a w następnym ćwiczeniu chcesz, żeby uczestnicy i uczestniczki pracowali w grupach 4-osobowych poproś uczestników i uczestniczki, żeby odliczyli do 4 wewnątrz istniejących grup. W ten sposób zadbasz o różnorodność i dynamikę pracy.
- ▶ Podsumowanie
Prezentacja materiału przez zespoły. Sprawdzenie poprawności wykonania zadania. Po ocenie i korekcie prac, zebrane materiały można wydać jako dodatek do gazetki szkolnej lub rozpowszechnić w wersji elektronicznej.

ZADANIE DOMOWE

Znajdź najbliższe obiekty znajdujące się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego (strona: <https://sad.slaskie.travel/>) – stwórz swoją trasę zwiedzania, wskaż, co chciałbyś szczególnie w nich pokazać oprowadzając turystę. Praca pisemna.

³ Programowanie, inaczej kodowanie, to – najprościej mówiąc – pisanie kodu, który pozwoli nam uzyskać określony efekt w działaniu.

⁴